Laura Lindeman ja Olli Sorainen, TEM
15.10.2021
VN/24984/2020

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

# Työ- ja elinkeinoministeriön lisätiedot hallintovaliokunnan 13.10.2021 esittämiin kysymyksiin ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisystä ja kasvuyrittäjän määritelmästä

Työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa kirjallisen vastauksen arvoisan valiokunnan puheenjohtaja Riikka Purran kysymykseen kasvuyrittäjän määritelmästä sekä edustaja Mari Rantasen kysymykseen ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisystä.

## Kasvuyrittäjän määritelmä

Arvoisa valiokunnan puheenjohtaja Riikka Purra kysyi, miten hallitus määrittelee kasvuyrittäjän ja käytetäänkö samaa määritelmää kuin mitä OECD käyttää.

Pikakaistassa oleskelulupa luvataan kahdessa viikossa erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen. Kasvuyrittäjästä käytetään myös nimitystä startup-yrittäjä. Pikakaistassa on siis tarkoitus antaa kahden viikon palvelulupaus heille, jotka täyttävät kasvuyrittäjän oleskeluluvan saamisen edellytykset.

Ulkomaalaislaissa kasvuyrittäjä määritellään ulkomaalaiseksi, jonka tarkoituksena on toimia päätoimisesti vastuuasemassa sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrityksessä toimivien henkilöiden henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta. Business Finland on johtanut luvan saamisen kriteerit heidän Tempo-rahoituksestaan ja kriteerit löytyvät Business Finlandin sivuilta. Kriteerit täyttävä henkilö saa Business Finlandilta puoltavan lausunnon, jonka hän liittää oleskelulupahakemukseensa ja jonka Maahanmuuttovirasto pikakaistassa sitoutuu käsittelemään nopeutetusti.

Kasvuyritys on OECD:n ja EU:n määritelmän mukaan yritys, jonka lähtötyöllisyys on vähintään 10 henkeä, ja seuraavana kolmena vuonna työllisyyden keskimääräinen vuosikasvu ylittää 20 prosenttia. Ulkomaalaislaissa ei siis käytetä samaa kasvuyrittäjän määrittelyä kuin OECD:n ja EU:n määritelmässä.

## Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy

Edustaja Mari Rantanen esitti kysymyksen siitä, miten ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan toimenpiteissä kiinnitetään huomiota nimenomaan ennaltaehkäisyyn. Edustaja Rantanen kysyi myös, onko ulkomaisen

työvoiman hyväksikäytön uhrien pääsyä sosiaaliturvaetuuksien piiriin ajateltu hidastettavan ja onko keskusteltu minimipalkasta säätämisestä.

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyn työryhmälle ei ole asetettu toimeksiantoa tarkastella sosiaaliturvaetuuksien piiriin pääsemisen hidastamista. Hallitukselle yhdenvertaisuus on tärkeä prioriteetti.

Minimipalkasta säätäminen ei ole ollut esillä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn liittyen. Työperusteisen oleskeluluvan ehtona kuitenkin on vähintään työehtosopimuksen mukainen palkka.

Alle on koottu ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön vastaisia toimia tällä hallituskaudella ja jaoteltu ne ennaltaehkäiseviin ja korjaaviin toimiin.

*Valmistuneet lait:*

- *Korjaava toimi:* Työperäisen hyväksikäytön uhrin oleskeluluvat. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta (554/2021) tuli voimaan 1.10.2021. Työperusteisen hyväksikäytön uhrille voidaan myöntää oleskelulupa uuden työn hakemista varten tai oikeuttaa hänet työskentelemään ilman oleskelulupaan liittyvää ammattialarajoitusta.
- *Ennaltaehkäisevä ja korjaava toimi:* Kausityölain muutoksella (294/2021, voimaan 17.6.2021) on yhtymäkohtia hyväksikäytön torjuntaan – kausityöntekijällä on mahdollisuus hakeutua uuden työnantajan palvelukseen.
- *Ennaltaehkäisevä ja korjaava toimi:* Luonnonmarjanpoimijoiden oikeudellista asemaa parannettiin - Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (487/2021) tuli voimaan 14.6.2021. Luonnontuotealan toimijan tulee olla luotettava, ja yrityksen ja poimijan väliset oikeudet ja velvollisuudet kirjattiin lakiin. Työsuojeluviranomainen valvoo lain noudattamista.

*Muita toimia*

- *Ennaltaehkäisevä toimi:* Yhteistyössä UM:n ja toimijoiden kanssa valmisteltiin infomateriaali jaettavaksi edustustoista maahantuloluvan yhteydessä, ns. oikeaa tietoa Suomen työmarkkinoiden pelisäännöistä ja työntekijän oikeuksista ja oikeusturvasta, käännetty eri kielille.
- *Ennaltaehkäisevä ja korjaava toimi:* TEM hankki Rikosuhripäivystykseltä kesä-syyskuuksi 2021puhelinneuvontapalvelun, joka oli suunnattu venäjänkielisille kausityöntekijöille, poimintakauden kestävä pilottihanke. Puhelinneuvonnalla oli kysyntää.

- *Hyvää hallintoa tukeva toimi:* Maahanmuuttoviraston virkamiehille on pidetty koulutus työperusteisen hyväksikäytön tunnistamisesta syyskuussa 2021. Koulutus liittyi 1.10. voimaan tulleeseen ulkomaalaislain muutokseen.
- *Uusia toimenpiteitä pohjustava toimi*: TEM:n tilaama selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa (Heuni) julkistettiin kansainvälisenä Decent Work –päivänä 7.10.2021. Työministeri on vastuuttanut kaikki ministeriöt selvittämään omaa toimialaansa koskevien suositusten toteutettavuuden. Toteutettavuusraportti käsitellään tammikuussa 2022 harmaan talouden ohjausryhmässä.
- *Uusia toimenpiteitä pohjustava toimi:* SM Moniviranomaisyhteistyö maahanmuuton valvonnassa: selvitys tietojenvaihdon ja analyysitoiminnan katvealueista (PolAmk valmistui syksyllä 2021). Myös tämän selvityksen osalta vastuutukset ja raportin käsittely kuten edellisessä kohdassa.
- *Ennaltaehkäisevä ja hyvää hallintoa tukeva toimi*: Ulkomaalaisten työntekijöiden oleskelulupa-asioiden neuvottelukunta siirtyi SM:stä TEM:iin 1.10.2021. Neuvottelukuntaan asetetaan jaosto ehkäisemään työperusteista hyväksikäyttöä (jatkamaan TEM:n hyväksikäytön vastaisen työryhmän työtä).
- *Hyvää hallintoa tukeva toimi:* SM Selvitys ihmiskaupan uhrien oleskelulupakäytännöistä (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, valmistui syksyllä 2021)
- *Ennaltaehkäisevä toimi:* Kotouttamisen selontekoon liitetty myös hyväksikäytön ehkäisyn tematiikkaa – huomioidaan kotouttamislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

*Valmisteilla*

- *Uusia toimenpiteitä pohjustava toimi:* TEM ja STM asettivat lokakuussa 2021 monihallinnollisen työryhmän kehittämään ulkomaalaisten kausi- ja muiden työntekijöiden majoitusoloihin liittyvää koordinaatiota ja toimivaltoja. Ulkomaisen työvoiman majoitusoloihin, erityisesti työnantajan järjestämänä, liittyy merkittävä hyväksikäytön riski ja kiinni jäämisen riski on nykyisellään pieni. Työryhmän tulee valmistella lainsäädäntö- ja muut esityksensä viimeistään 30.4.2022.
- *Ennaltaehkäisevä toimi:* Hanke työperäisen hyväksikäytön uhrien ja riskiryhmiin kuuluvien tunnistamiseksi ja tavoittamiseksi on valmisteilla. Hankkeen sisällölliseksi suuntaamiseksi on ollut esillä eri vaihtoehtoja, kuten esimerkiksi hyväksikäytön riskien mallintaminen digitaalisesti.

*Käynnissä olevat hankkeet*

- *Hyvää hallintoa tukeva toimi:* TEM:n tilaama selvitys Maahanmuuttoviranomaisten ja muiden lupaviranomaisten osaamisen katvealueista ja tarvittavan asiantuntemuksen tuen tarpeista liittyen 1.10. voimaan tulevaan ulkomaalaislain muutokseen. (Siirtolaisuusinstituutti, valmistuu marraskuussa 2021)
- *Hyvää hallintoa tukeva ja ennaltaehkäisevä toimi:* SM Moniviranomaistoiminnan suunnitelmallista johtamista tukevien toimintamallien luominen poliisille (PolAmk, valmistuu 2022)
- *Uusia toimenpiteitä pohjustava toimi:* TEM/TTM Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta julkisissa hankinnoissa (Crowe, valmistunut 5/2021). Suositusten toimeenpanokelpoisuuden selvittäminen TEM:ssä meneillään.
- *Uusia toimenpiteitä pohjustava toimi*: STM Selvitys ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä (STM:n työryhmä), työ kesken.